

BROEDVOGELS VAN DE WESTELIJKE LANGE BRETEN BIJ HALFWEG

FRANK VAN GROEN

Sinds 1982 inventariseer ik broedvogels in een gebied bij Halfweg. Elk jaar - op 1994 na - is hier geïnventariseerd zodat een aanzienlijke reeks cijfermateriaal beschikbaar is. Nu, aan het einde van het broedseizoen 1998, is het een mooi moment om de balans op te maken. Welke soorten deden het de afgelopen 17 jaar goed, welke soorten gingen achteruit en waarom. Was er bij veranderingen in aantallen sprake van lokaal gewijzigde omstandigheden of van een landelijke trend?

Het gebied is volgens de Broedvogel Monitoring Project methode (BMP-methode) geïnventariseerd. De BMP-methode houdt het volgende in: bij inventarisatiebezoeken wordt op een kaartje van het gebied de broedindicatieve waarnemingen ingetekend. Minstens 8 bezoeken in de vroege ochtenduren zijn vereist. Afhankelijk van de trefkans van de soort en het aantal geldige bezoeken wordt het aantal territoria bepaald. Hierbij wordt rekening gehouden met de zogenaamde datumgrens. Dit is de datum waarvoor bij de desbetreffende soort eenmalige waarnemingen niet kunnen leiden tot het vaststellen van een territorium.

Elk jaar worden in heel Nederland enkele honderden gebieden volgens deze methode op broedvogels geïnventariseerd. Met alle resultaten kan een index worden opgesteld voor de algemenere soorten, de zogenaamde BMP-index. Voor sommige soorten kan zelfs een uitsplitsing gemaakt worden voor populatie-ontwikkelingen in natuurterrein, bos en/of agrarisch gebied.

Al eerder verschenen inventarisatieverslagen van dit gebied in De Gierzwaluw (van Groen, 1982, 1983, 1985, 1989 en 1994). Het broedvogelmonitoringproject van SOVON ging in 1984 van start. Gegevens van 2 inventarisaties van voor de start van het BMP (1982 en 1983) zijn achteraf volgens BMP-criteria uitgewerkt, zodat alle gegevens vergelijkbaar zijn.

In de loop der jaren hebben diverse VVGA-ers meegedaan aan de inventarisaties. Met name de afgelopen 4 jaar heeft Rik van Bakel veel rondes gemaakt. In eerdere jaren inventariseerden ook Joop Andriese, Do Beckers, Ronald Hofmeester, Mark en Edith Kuiper, Edwin Leijen en Annelies Römer. Dankzij hen is dit resultaat tot stand gekomen.

Ligging en terreinbeschrijving

Kaart 1 geeft de ligging van het proefvlak weer, met in het zuiden de spoorlijn Amsterdam-Haarlem, in het oosten het volkstuintencomplex de Groote Braak, in het zuidwesten de bebouwing van Halfweg en in het noordwesten het recreatiegebied Spaarnwoude. Het gebied is ongeveer 140 ha groot en wordt doorsneden door een afwateringskanaal dat het Noordzeekanaal met de Ringvaart verbindt.

De vegetatie bestaat vooral uit riet, ruigtes en overgangen naar wilgenstruweel. De bosjes ten oosten van het kanaal zijn aangeplant. Voornamelijk langs de Wethouder van Essenweg groeien wat duindoornbosjes.

De noordwesthoek van het gebied had de afgelopen jaren een wisselende bestemming. De eerste jaren was het gebied in gebruik als weiland en/of akkerland (aardappels, bieten, maïs, luzerne). Sinds 1990 is dit stuk ingeplant met nieuw bos, het Geuzenbos. Vanaf 1985 wordt het rietland langs de spoorlijn van de Lange Bretten jaarlijks gemaaid. De afgelopen twee jaar wordt een deel van het gebied even ten zuiden van de Wethouder van Essenweg gebruikt door een organisatie die Paintball-wedstrijden organiseert. Zij hebben enkele paden in het wilgenbos uitgezet.

Vroeger werd er flink met motoren gecrossed in het gebied. De afgelopen jaren is het gebied steeds

minder in gebruik bij motorcrossers. Vroegere crosspaadjes zijn nu voor een groot deel dichtgegroeid. Wandelars (van de nieuwbouw uit Halfweg) komen nu op de dijk en bij het Geuzenbos in toenemende mate hun hond uitlaten. De dijk en een paar weilandjes ten zuiden van het gemaal worden sinds twee jaar beweid met schapen. Begin 1990 is ten westen van het gemaal een deel van het terrein vergraven waardoor een grotere plas is ontstaan die sindsdien erg in trek is bij diverse soorten eenden. In de loop van de onderzoeksperiode zijn de wilgen en andere bomen en struiken flink omhoog gekomen, met voor sommige soorten vogels spectaculaire gevolgen. Het terrein heeft daardoor nu een minder open karakter dan vroeger. De toegankelijkheid van delen van het terrein wordt door de uitbundige groei van de vegetatie een steeds groter probleem. De laatste jaren gaat het eerste bezoek altijd de snoeischaar mee. In juni is er soms bijna geen doorkomen aan.

Gebruik in de toekomst

Al jaren is dit gebied een rustige uithoek van de gemeente Amsterdam, maar waarschijnlijk niet voor lang meer. Er zijn plannen om een weg aan te leggen dwars door het oostelijk deel van het gebied, de zogenaamde West-randweg. De West-randweg moet Schiphol met de tweede Coentunnel gaan verbinden. Aanleg van deze weg is gekoppeld aan de aanleg van de tunnel.

Een tweede project dat het gebied bedreigt is de verlegging van de Haarlemmerweg. Dit is nodig om de geluidsoverlast voor de bewoners van Halfweg te verminderen. Er zijn een aantal varianten in studie. Bij aanleg van deze infrastructuur zal een deel van het huidige natuurgebied verdwijnen. Ter compensatie wordt dan aan de zuidkant van de Haarlemmerweg een nieuw moeras aangelegd. Als een en ander doorgaat zal het gebied in elk geval in zijn huidige vorm niet lang meer bestaan (pers. med. Paul Marcus).

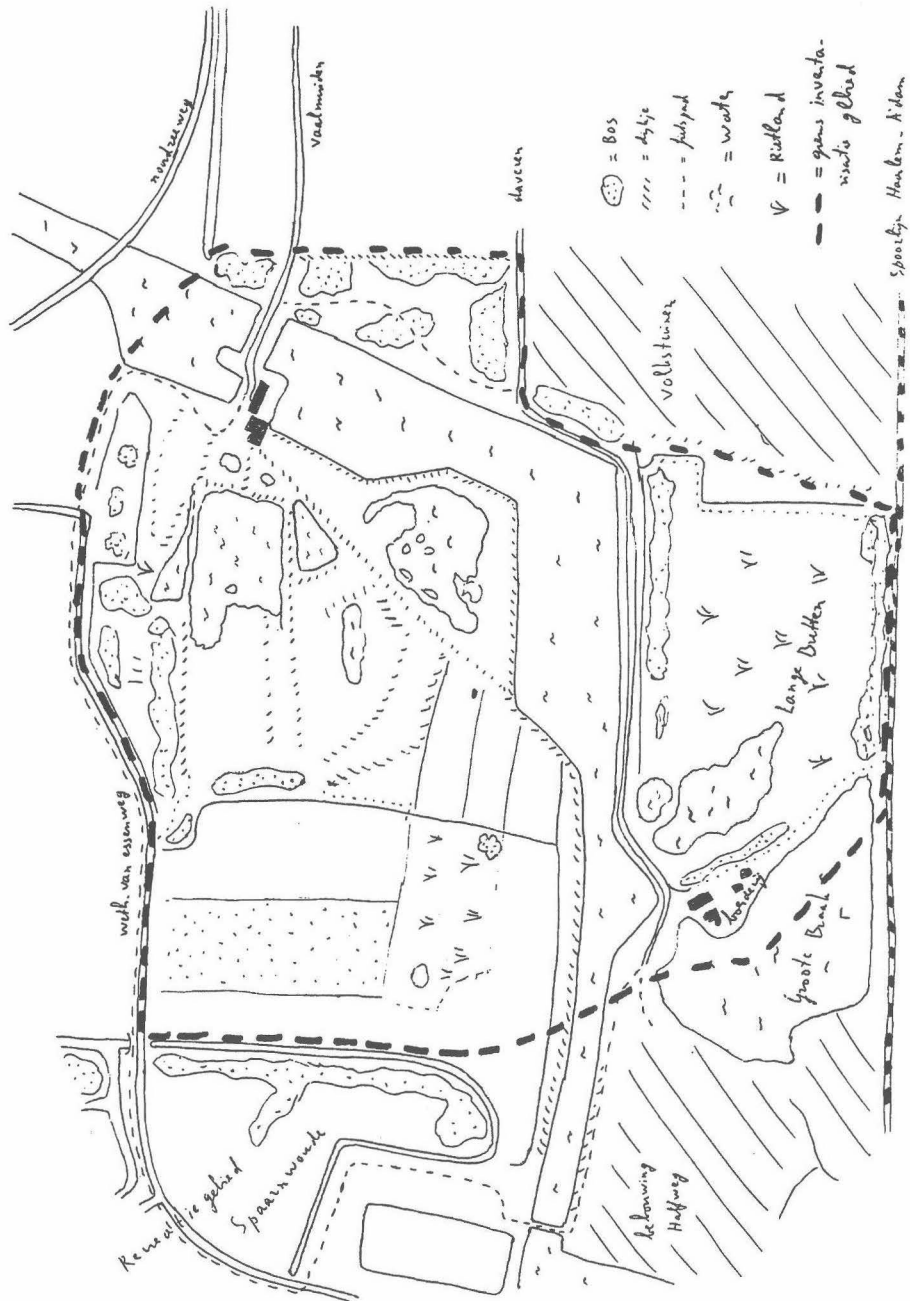
Resultaten

In tabel I zijn de aantallen broedparen cq. territoria van elke soort gegeven van de 16 jaren waarin geïnventariseerd werd. In deze periode hebben in het totaal 75 soorten gebroed, waarvan 21 soorten elk jaar. Het aantal vastgestelde soorten varieerde van 38 in 1982 tot 53 in 1990.

Tabel I: Lijst van broedvogels met aantallen broedparen/territoria

Jaar	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	95	96	97	98
Aantal bezoeken	12	15	16	14	12	15	7	12	12	12	13	12	12	10	12	11
Dodaars	4	5	7	4	5	3	1	3	2	2	3	3	4	5	2	1
Fuut	3	4	5	7	8	8	5	5	10	8	13	8	9	7	6	7
Roerdomp							1	1								
Knobbelzwaan							1	1								
Nijlgans								1	1	1		1	1		1	1
Bergeend	3	2	4	3	3	3	4	4	10	6	5	8	3	3	3	3
Krakeend	3	3	1	1		2		2	3	3	4	2	3	6	3	3
Wilde Eend	25	35	25	20	16	24	9	15	33	24	22	20	27	21	27	17
Wintertaling											2		1			
Zomertaling								1								
Slobeend	4	4	8	13	9	5	3	2	9	9	5	7	1	1	1	1
Krooneend										1						
Tafeleend	3	2	2	1	2	2	2	3	5	9	8	6	5	4	4	3
Kuifeend	30	21	19	6	23	25	8	10	18	33	24	18	22	9	10	15
Bruine Kiekendief	2	2	1	1	1	2	1	2		1			1			1
Torenvalk						1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Patrijs	2	6	2	2	1	1			1		1					
Fazant	3	12	14	8	4	12	5	14	17	20	15	14	10	7	10	8
Porseleinhoen												1				

Jaar	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	95	96	97	98
Aantal bezoeken	12	15	16	14	12	15	7	12	12	12	13	12	12	10	12	11
Waterral		1				1		1	2	1	2	1	3	1	3	3
Waterhoen	3	7	11	3	2	5	1	6	6	5	5	5	9	2		4
Meerkoet	30	26	22	26	24	32	17	23	27	29	27	31	23	14	18	21
Scholekster			1	3	1	1			1		1					
Kluut						1	1									
Kievit	2	10	10	13	12	10	2	7	2	1	2					
Grutto						1										
Tureluur	1	1	1	3	2	1										
Houtduif		1	2	2	2	3	3	5	8	11	12	8	13	5	9	10
Holenduif									2							
Turkse Tortel	1					1	1	1	1	1	1					
Zomertortel									1	1		1			1	
Koekoek	2	4	4	4	3	4	2	3	3	4	4	4	4	6	5	5
Ransuil		1	1	1	1	1			1							
Grote Bonte Specht					1	1	1		1			2				1
Veldleeuwerik	7	5	6	3	1	1		1								
Boerenzwaluw			1													
Graspieper	2	1				1										
Gele Kwikstaart				1	1	4										
Witte Kwikstaart		1		1				1	1	2	1	1		1		
Winterkoning	2	2	6	7	6	8	15	24	32	23	32	38	50	20	28	38
Heggenmus	7	9	7	7	5	7	2	13	12	15	15	14	13	14	1	18
Roodborst													1		4	4
Nachtegaal						1	1	2	2	3	2	8	6	5	6	7
Blauwborst			1	3		3	2	1	9	10	9	11	9	8	9	14
Roodborsttapuit	1															
Merel	4	5	7	3	3	6	7	6	11	8	11	11	13	11	12	15
Zanglijster		1	1			1						1	2	1	3	2
Sprinkhaanzanger	4	4	3	5		4		3	3	6	6	8	7	11	9	8
Snor	3	2	3	3	2			1								
Rietzanger	30	18	25	4	14	16	5	14	24	16	12	18	19	18	19	18
Bosrietzanger	15	33	30	40	38	45	37	41	25	31	39	40	44	48	36	36
Kleine Karekiet	52	54	67	79	63	75	38	68	58	76	103	84	98	96	92	
Grote Karekiet										1						
Braamsluiper								1	3	1	2	1	4	1	2	
Grasmus	5	6	3	3	1	4	5	8	7	9	9	8	11	20	20	17
Tuinfluiter	6	5	5	5	2		1	2	5	10	6	10	11	18	17	11
Zwartkop					3	2		1	1	5	13	8	7	12	9	13
Tijftjaf							1	6	9	6	10	11	17	18	22	24
Fitis	15	14	20	19	21	31	27	38	37	44	41	40	54	45	46	51
Baardman		1	4			2	1	3	6	3	4	3	3	5	1	1
Buidelmees										1		1	2	2	3	3
Staatmees												1		1	1	2
Pimpelmees				1	1	3	2	4	6	2	7	4	4	6	5	6
Koolmees	5	3	4	5	3	5	4	4	6	8	7	12	10	8	10	12
Gaai						1		1	1	1	1	1	1	1	1	2
Ekster		2	3	8	4	3	2	3	5	8	11	8	12	6	9	9
Kauw										2	1	3	3	4	3	
Zwarte Kraai					1		1	1	2	2	2	2	4	2	5	4
Spreeuw	2	3	2	1		3		3	2	2	2	2	4	2	1	
Huisemus	2	3	3	2	2	4	1	4	3	7	3	2	2	3	1	1
Ringmus											1		1	1		
Groenling	10	7	7	3		4	3	4	4	7	4	6	4	6	12	9
Putter									2	4	5	3	2		1	
Kneu	14	14	12	10	4	3		7	10	10	12	11	9	5	8	4
Rietgors	31	25	23	22	20	26	12	19	24	26	27	24	24	28	25	20
Aantal broedparen	339	370	379	366	315	412	234	395	474	518	552	539	587	521	535	526
Aantal soorten	38	43	41	42	39	50	39	51	53	49	48	52	49	47	49	49

De broedvogels van Halfweg

De Dodaars broedt altijd in de plasjes bij het gemaal. De laatste jaren lijkt de Dodaars wat af te nemen, wellicht door het minder geschikt worden van het terrein. De BMP-index geeft geen duidelijke trend aan. Het valt op dat veel Futen bij Halfweg pas laat of helemaal niet tot broeden komen. De BMP-index geeft een lichte afname aan. In Halfweg lijkt de stand stabiel.

Sinds 1989 broedt de Nijlgans, een in Nederland sterk toegenomen soort, regelmatig met één paar bij Halfweg. De Bergeend is in het gebied duidelijk afgenomen. Deze afname kan te maken hebben met de vestiging van de Vos in het gebied eind jaren tachtig. De BMP-index geeft juist een lichte toename aan. Zowel landelijk als bij Halfweg is het aantal Krak- en Wilde Eenden stabiel. Van de Wintertaling zijn in het voorjaar wel altijd exemplaren aanwezig, maar voor het verstrijken van de datumgrens trekken ze meestal weg. In de gehele periode is sprake van een duidelijke afname van de Slobeend. Ook landelijk neemt de Slobeend af, maar niet zo dramatisch als in Halfweg. Mogelijk is het terrein minder geschikt geworden voor deze eend. Sinds 1989 is de Tafeleend toegenomen bij Halfweg. Ook de BMP-index laat een lichte toename zien. De laatste jaren gaat het wat minder goed met de Kuifeend. De BMP-index laat een stabiel beeld zien.

Incidentele broedgevallen waren er van Roerdomp, Knobbelzwaan, Zomertaling en Krooneend.

De Bruine Kiekendief broedt met 1 of 2 paartjes in het gebied, de laatste jaren op een meer incidentele basis. Het grote rietland van de Lange Bretten wordt meestal als broedplaats gebruikt. Ook in het rietlandje ten noorden van het kanaal is wel eens gebroed. In Nederland gaat het deze soort voor de wind. Sinds 1987 broedt elk jaar een paar Torenvalk in een kast in de Lange Bretten.

In 1992 was voor het laatst sprake van een koppeltje Patrijs. De BMP-index geeft ook voor Nederland een afname met 50% aan. Naast de landelijke afname geldt voor deze soort ook dat het gebied minder geschikt is geworden door verbossing.

De laatste jaren is sprake van een lichte afname van de Fazant. Bij de Waterral lijkt er sprake van een lichte toename. Voor beide soorten is dit ook landelijk het geval. De rallen bevinden zich in de Lange Bretten en in het rietlandje ten noorden van het gemaal.

Het Waterhoen heeft sterk te leiden van strenge winters. De BMP-index laat een afname zien.

Er lijkt de laatste jaren sprake van een lichte afname van de Meerkoet. Landelijk is eerder sprake van een toename. Ook hier is mogelijk de Vos de oorzaak.

Een incidenteel broedgeval van Porseleinhoen deed zich voor.

In de jaren tachtig broedde de Scholekster nog incidenteel bij Halfweg. In het algemeen geldt dat het toenmalige broedgebied van weidevogels is volgeplant met bomen en daardoor ongeschikt geworden. Bosaanplant op zijn broedgebied was ook voor Kievit en Tureluur de oorzaak van het verdwijnen als broedvogel. Alleen in 1992 werd de Grutto vastgesteld. Bij gebrek aan weiland is deze vogel voorlopig niet als broedvogel terug te verwachten.

De Kluut was alleen in 1987 en 1988 als broedvogel aanwezig. Eind jaren zeventig broedde de Kluut wel in redelijke aantallen in de plasjes van de Lange Bretten. Er waren daar toen schuilhutten van waaruit de vogels mooi van dichtbij bekeken konden worden. In die tijd werd ook de actie "Redt de Kluten van Halfweg" georganiseerd.

De Houtduif broedde voor het eerst in 1983 en nam gestaag (met een uitschieter naar 13 in 1995). In natuurgebied nam de Houtduif landelijk juist af. De toename bij Halfweg valt dan ook geheel toe te schrijven aan het verbossen van het terrein.

De Zomertortel broedde enkele malen in de oostelijke bosjes. Ook deze soort gaat landelijk achteruit in aantal.

In 1990 werden eenmalig twee paartjes Holenduiven vastgesteld en de Turkse Tortel broedde eind

jaren tachtig, begin jaren negentig met één paar bij de boerderij. De BMP-index laat voor beide een afname zien.

De Koekoek laat een heel geleidelijke toename zien, wat verband kan houden met de toename van de aantallen territoria van kleine zangers, de potentiële slachtoffers van de Koekoek. Landelijk is de soort stabiel.

De Ransuil broedde een aantal jaren in de oostelijke bosjes. Sinds 1990 is er geen territorium meer vastgesteld, wellicht door een gebrek aan nachtbezoeken.

Na de start van het onderzoek nam de Veldleeuwerik snel af. Het laatste territorium werd vastgesteld in 1989. Het open terrein waar deze soort afhankelijk van is, verdween. Daarnaast laat deze soort ook landelijk een dramatische afname zien.

Een incidenteel broedgeval was er van Boerenzwaluw (bij de boerderij).

De Graspieper heeft slechts in de beginjaren in het gebied gebroed.

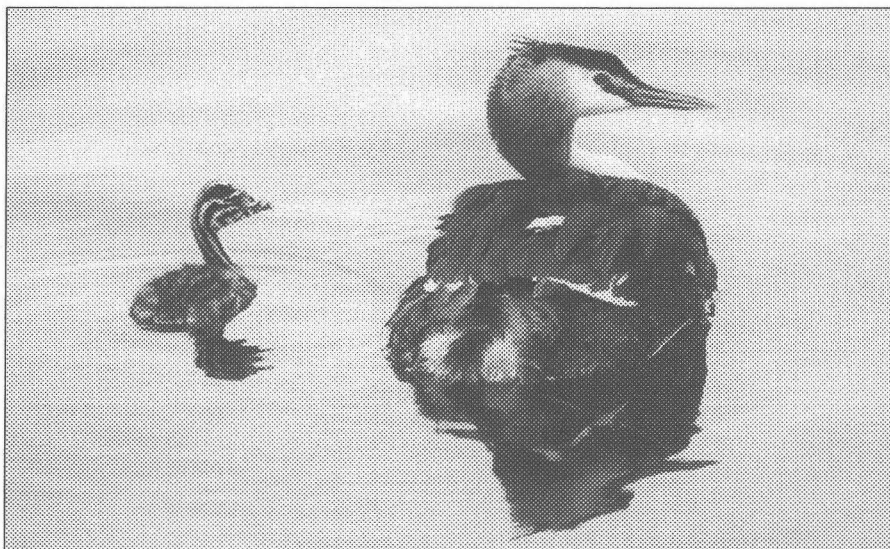
In het begin broedde de Gele Kwikstaart in de weilanden ten noorden van het kanaal. Nu is dit gebied met bomen beplant. De Witte Kwikstaart broedde gedurende de hele onderzoeksperiode met 1 of 2 paar in het gebied, hoewel niet jaarlijks. De BMP-index laat een duidelijke toename zien.

Ondanks de sterke daling van de stand van de Winterkoning na de strenge winter van 1995, neemt de soort over het geheel geweldig toe. De toename van en het ouder worden van bosschages is een oorzaak hiervan. Ook de BMP-index laat een forse toename zien. De laatste jaren is de Heggenmus duidelijk toegenomen ten opzichte van het begin van de onderzoeksperiode. Op landelijk niveau laat de Heggenmus in natuurterreinen een lichte afname zien. Ook hier moet de oorzaak van de toename bij Halfweg gezocht worden in de verbossing van het terrein.

Van de Roodborst kon in 1995 voor het eerst een territorium worden vastgesteld. Inmiddels lijkt de soort zich definitief gevestigd te hebben. Ook landelijk zit de soort in de lift.

Fuut: Adult met donsjong, augustus 1998, Transvaalkade.

Foto: Jip Louwe Kooijmans

In 1987 werd voor het eerst een territorium van de Nachtegaal vastgesteld. Sinds 1987 is de stand toegenomen tot zo'n 8 territoria. De soort profiteert van de verbossing van het terrein, maar ook landelijk gaat het deze soort in natuurterrein voor de wind.

Na vestiging halverwege de jaren tachtig zijn er nu elk jaar ongeveer 10 territoria van de Blauwborst (in 1998 zelfs 14). De ontwikkeling van struikgewas in combinatie met open terrein was belangrijk voor de soort. Ook landelijk doet de soort het goed. De BMP-indices geven een ruime verdubbeling te zien.

In 1982 broedde de Roodborsttapuit voor het laatst in de buurt van het gemaal. Toen waren de daar aanwezige duindoornbosjes nog klein en omgeven door zanderig open terrein. Nu is dit hele gebied dichtgegroeid.

De Merel, een bosvogel, is in de loop der jaren toegenomen. Ook landelijk neemt de soort toe. De eerste 10 jaar was de Zanglijster incidenteel aanwezig. Nu broedt deze soort jaarlijks in het gebied. De BMP-index laat geen duidelijke trend zien.

Bij de Sprinkhaanzanger is gedurende de onderzoeksperiode sprake van een lichte toename, vergelijkbaar met de landelijke trend. In de beginjaren broedde de Snor in de Lange Bretten. Na rigoreus maaien verdween deze soort en is, zelfs nu er riet blijft staan, helaas niet teruggekeerd. Misschien wel logisch als je bedenkt dat ook landelijk de soort met 60% afnam. Meer in de richting van Sloterdijk werd de Snor in 1998 echter wel weer gehoord.

De laatste jaren is het aantal Rietzangers opvallend stabiel. Toch doet de soort het niet zo goed als je bedenkt dat de BMP-index bijna een verdubbeling aangeeft. Misschien komt deze 'relatieve afname' doordat Halfweg als broedgebied al vol is of misschien ook minder geschikt is geworden. Overigens wordt de omvang van de landelijke populatie sterk beïnvloed door de overlevingskansen in zijn overwinteringsgebied. Natte winters in de Sahel, zoals in de jaren negentig, doen de Westeuropese populatie goed. De Bosrietzanger, een late binnenkomer, neemt de laatste jaren iets toe. Vooral in het gebied ten zuidwesten van het gemaal zitten er veel. Landelijk is de soort in natuurterrein redelijk stabiel.

Gedurende de onderzoeksperiode verdubbelde de stand van de Kleine Karekiet ongeveer van zo'n 50 naar 100 territoria. De BMP-index laat een toename van 40% zien. Vooral de combinatie van riet en wilgen heeft de voorkeur van de Kleine Kar. Deze combinatie is volop aanwezig in Halfweg. In 1998 scoort de Kleine Karekiet overigens slecht. Of dit voor heel Nederland geldt is mij niet bekend. Van de Grote Karekiet werd alleen in 1991 een territorium vastgesteld. Landelijk gaat het slecht met deze soort.

In 1989 werd van de Braamsluiper voor het eerst een territorium vastgesteld. Na even afwezig te zijn geweest in 1990 is de soort sindsdien elk jaar vastgesteld in kleine aantallen. De BMP-index laat een toename zien. In de onderzochte periode verviervoudigde het aantal Grasmussen. Landelijk verdubbelde de aantallen van de Grasmus in deze periode. Naast een algehele toename profiteert de Grasmus ook van een geschikter biotoop bij Halfweg. De spectaculaire toename van de Grasmus wordt mede veroorzaakt door een reeks van natte winters in de Sahel en kan ook gezien worden als een herstel na forse verliezen in de jaren zeventig.

De stand van de Tuinfluiter is verdrievoudigd. Landelijk nam de stand in natuurterrein ook toe, maar lang niet zo sterk; de verbossing van het terrein is de oorzaak van het succes van deze soort bij Halfweg. De Zwartkop prefereert wat bossiger terrein dan de vorige soort en vestigde zich dan ook pas later in het gebied. Vooral begin jaren negentig nam de stand snel toe. Ook de BMP-index laat een forse toename zien. In Halfweg gaat het de soort nog eens extra voor de wind doordat het terrein steeds beter aan zijn eisen voldoet.

De Tjiftjaf broedde voor het eerst in 1988 in het gebied. De stand is snel toegenomen. Ook hier is de verbossing van het terrein weer de oorzaak. Landelijk verdrievoudigde de stand.

De Fitis broedde de gehele periode in het gebied. In deze periode verdrievoudigde de stand. De BMP-index in natuurterrein laat geen duidelijke trend zien, zodat de toename bij Halfweg geheel op conto van het geschikter worden van het terrein komt (dichtere vegetatie, meer struiken).

De meeste jaren werd de Baardman vastgesteld in de Lange Bretten, maar ook vaak in het moerasje ten noorden van het kanaal. Eigenlijk is het een wonder dat deze geïsoleerde populatie zo lang stand kan houden, al gaat het de laatste jaren om nog maar één paar.

De Buidelmees vestigde zich in 1991 in het gebied. Sinds 1992 wordt er jaarlijks gebroed en lijkt de stand van deze zeldzaamheid langzaam toe te nemen. Ook bij Ruigoord broedt de Buidelmees. In heel Nederland broeden maar zo'n 100 à 200 paren!

Sinds 1993 broedt de Staartmees bijna jaarlijks in het gebied. De BMP-index laat in natuurterrein geen duidelijke trend zien.

De stand van de Pimpelmees nam toe. Het ouder worden van de bomen maakt het terrein geschikter voor deze soort. Landelijk nam de Pimpelmees met 30% toe in natuurterrein.

Het aantal Koolmezen verdubbelde grofweg in de onderzochte periode door een meer geschikt terrein. Landelijk nam de stand in natuurterrein iets af.

De laatste jaren is de Gaai elk jaar met één paar aanwezig. Met een verdere verbossing van het terrein kan de stand wellicht nog toenemen. Sinds 1983 broedt de Ekster in het gebied en het aantal neemt toe. Landelijk is de soort in natuurterrein stabiel. De laatste jaren broeden enkele paartjes Kauwen op het dak van de boerderij bij de Grote Braak. Dit is een dependance van de populatie van Halfweg. De Zwarte Kraai nam toe van 1 paar in 1986 tot 4 à 5 paar nu. De bosontwikkeling is mede verantwoordelijk voor deze toename. Ook landelijk nam deze soort in natuurterrein met 60% toe.

De Spreeuw broedde aanvankelijk bij het gemaal, later bij de boerderij. De laatste jaren nam de Spreeuw af om in 1998 helemaal als broedvogel te verdwijnen. Ook landelijk neemt de Spreeuw af.

De Huismus heeft altijd bij de boerderij gebroed. De laatste jaren leidt de soort hier een kwijnend bestaan. De BMP-index laat een afname zien van 20%. De Ringmus broedde incidenteel in een nestkast bij de boerderij.

Na een afname eind jaren tachtig lijkt de Groenling tegenwoordig weer op zijn oude niveau beland.

Kauw: Adult, oktober 1997, Oosterpark.

Foto: Jip Louwe Kooijmans

De Putter werd vooral begin jaren negentig in het gebied aangetroffen. Landelijk neemt deze soort sterk toe. De Kneu laat in de onderzochte periode een gestage afname zien. Ook landelijk gaat het slecht met de soort, een afname van 35%. In Halfweg is de afname groter, maar hier speelt het minder geschikt worden van het gebied ook een rol.

De stand van de Rietgors schommelt vrijwel de gehele periode tussen de 20 en 30 territoria. De BMP-index laat een afname van 20% zien in natuurterrein.

Conclusie

Sommige soorten verschenen de afgelopen 17 jaar in het gebied als broedvogel (bijv. Tjiftjaf en Zwartkop), terwijl anderen het veld moesten ruimen (bijv. Veldleeuwerik en Patrijs). Soorten als Winterkoning en Fitis namen sterk toe terwijl de Kneu juist afnam.

Toe- of afname van een soort kan toevallig zijn, veroorzaakt worden door veranderingen in het terrein of te maken hebben met wisselende omstandigheden in het overwinteringsgebied en/of het broedgebied. Denk hierbij aan strenge winters, een droog of juist een nat voorjaar of droogte in de Sahel. Hierdoor kan de broedvogelstand van jaar tot jaar sterk verschillen.

De grilligheid van het weer heeft zijn invloed op de broedpopulatie in heel Nederland en zal dan tot uiting komen in de BMP-index. Als de BMP-trend verschilt van de trend in de aantalsontwikkeling in Halfweg hebben we waarschijnlijk te maken met plaatselijke oorzaken. Over een periode van 17 jaar kunnen weersinvloeden een structurele toe- of afname natuurlijk niet meer verhullen. Een mooi voorbeeld hiervan is de toename die de Winterkoning in Halfweg te zien geeft. Van jaar tot jaar hebben strenge winters wel effect (van 50 territoria in 1995 naar 20 in 1996), maar op de lange termijn is toename overduidelijk.

Vossen en kraaien worden nogal eens beschouwd als schadelijk voor de vogelstand maar dat wordt door de verzamelde gegevens van Halfweg niet direct bevestigd. Ondanks het feit dat de Vos zich eind jaren tachtig in het gebied vestigde en een soort als de Zwarte Kraai toenam, namen ook vele andere soorten vogels spectaculair toe.

Ook de komende jaren wil ik doorgaan met deze inventarisaties. Elk voorjaar ben ik toch weer nieuwsgierig welke verrassingen het gerichte tellen gaat opleveren. Nu er van dit gebied over zo'n lange reeks van jaren gegevens zijn, is het extra de moeite waard hier ook in de toekomst te inventariseren. Ik hoop daarom dat het gebied in zijn huidige vorm nog een tijdje behouden blijft.

FRANK VAN GROEN, TILANUSSTRAAT 5011, 1091 BM AMSTERDAM, 020-7762160

Literatuur

- SOVON, 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (BMP).
- SOVON, 1997. Broedvogel Monitoring Project, jaarverslag 1994-1995.
- SOVON-nieuws. 9e jaargang nr 3, september 1996.
- Groen, F. van, 1982. Verslag van een broedvogelinventarisatie bij Halfweg in 1982. De Gierzwaluw 20 (4): 146-149.
- Groen, F. van, 1983. Broedvogels van de Lange Bretten en omgeving in 1983. De Gierzwaluw 21 (3): 82-85.
- Groen, F. van, 1985. Broedvogels van de Lange Bretten en omgeving in 1984. De Gierzwaluw 23 (3): 71-73.
- Groen, F. van, 1989. Verslag van 8 jaar broedvogelonderzoek bij Halfweg. De Gierzwaluw 27 (4): 6-11.
- Groen, F. van, 1994. Verslag van 12 jaar broedvogelonderzoek bij Halfweg. De Gierzwaluw 32 (1): 11-18.